

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IBSE ÎN FIECARE ȚI.

Pe un an 12 for., pe șese luni 6 for., pe trei luni 3 for.
România și străinătate:
Pe un an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULŪ L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNȚIURILE:

O seriă garmond 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Știrile nefrancoate nu se primesc — Manuscrise nu se retrămit.

N°. 238.

Vineri, 30 Octomvre (11 Noemvre).

1887.

BrașovŪ, 29 Octomvre 1887.

În ședința dela 4 Noemvre a comisiunii delegațiunei ungare pentru armată, în care s'a desbătut în genere proiectul de buget alu ministerului comunu de rășboiu, s'au petrecut și lucruri, care ne dovedesc din nou că Ungurii dela putere, în îngâmfarea lorŷ d'a se crede mai multŷ decâtŷ ceea ce suntŷ, mergŷ până a se face ridiculi, espunându-se astfelŷ d'a nu mai trata nimenea seriosŷ cu ei.

Unŷ delegatŷ, precum se vede din raportulŷ ce-lŷ publicămŷ mai josŷ asupra decurgerei desbaterilorŷ acestei ședințe, puse ministrului comunu de rășboiu întrebarea:

Pe ce basă în matricule și în estrasele matriculare se admite acea diferență, că elevii din Ungaria, aflători în iustitutele militare de învățământŷ, suntŷ ori nu suntŷ de limbă ungară? O facŷ aceștia profesorii militari respective pe temeiulŷ datelorŷ căpătate dela părinții elevilorŷ, ori după cum gășescŷ ei cu cale, adecă profesorii?

Întrebarea e forțe naivă, decâtŷ ținemŷ sēmă că ea a fostŷ adresată în delegațiune unui ministru comunu alu monarchiei. Mai avea unŷ înțelesŷ decâtŷ delegatulŷ din vorbă ar fi adresatŷ această întrebare d-lui Kalmanŷ Tisza, d-lui Trefort ori altui patriotŷ patentatŷ.

Ei bine, deosebirea de limbă trebuie să se facă, câtă vreme în țerile coronei ungare vomŷ fi și noi naționalități, care formămŷ statulŷ și armata.

Deosebirea va trebui cu atâtŷ mai multŷ să se facă, cu câtŷ contingentulŷ celŷ mare ce-lŷ dau armatei comune Ardealulŷ, Bănatulŷ și Țera ungară, îlŷ dau naționalități nemaghiare, care numără douășprezece milioane.

Se nșelă amarŷ scamatorii dela putere, decâtŷ credŷ că potŷ orbi lumea prin scamatoriile lorŷ, prezentându o minoritate de a patra parte din populațiunea țerilorŷ coronei ungare ca identică cu statulŷ și statulŷ identicŷ cu ea.

Dér întrebarea delegatului ungarŷ își are și ea importanța ei, dă pe față unele apucături de care se folosesc Ungurii dela putere în uneltirile lorŷ de maghiarizare, apucături care constau în a nu ținea sēmă de declarațiunile părințilorŷ elevilorŷ neunguri din școlele lorŷ, ci a-i trece profesorii după bunulŷ lorŷ placŷ ca unguri, fără a ține sēmă de limba și naționalitatea lorŷ.

Acēștia metoda ce se folosește și la facerea etatisticelorŷ, spre a se presenta Ungurii în fața lumii cu celŷ puținŷ jumătate mai numeroși de cum suntŷ în realitate.

În armata comună, peste totŷ în Austria, unde guvernulŷ stă la putere pe basa programei de împăciuire a naționalitățilorŷ prin egala îndreptățite, astfelŷ de apucături n'au trecere.

Decă lista Ungurilorŷ ce servescŷ în armata comună e nensemnată, cauza e că acolo s'a ținutŷ și se ține sēmă de naționalitatea și limba Nemaghiarilorŷ, cari formăză precum anulŷ mai spusŷ, grosulŷ contingentuluiŷ ce-lŷ dă armatei comune Ardealulŷ, Bănatulŷ și Țera ungară.

Celŷ puținŷ considerațiunile ce le are guvernulŷ austriacŷ și cu elŷ celŷ comunŷ față cu naționalități arŷ putē să le servescă Ungurilorŷ ca învățatură, și să se gândescă seriosŷ că scamatoriile lorŷ n'au trecere ori și unde, și că nu li se pōte lua în seriosŷ plângerea lorŷ în contra sistemului adoptatŷ de guvernulŷ comunŷ.

Decă e cineva în dreptŷ a se plânge de unŷ sistemŷ desconsideratŷ și asupritŷ, atunci suntŷ naționalități nemaghiare, pe care sistemulŷ ungarescŷ de guvernare vrea să le anihileze.

Ungurii suntŷ datorii să dovedescă, că nu le mai convine să facă altora ceea ce lorŷ nu

le place să le facă alții. Schimbe sistemulŷ lorŷ de guvernare dându fiă-căruia ce e alŷ sŷu, prin întroducerea egalei îndreptățiri.

Serisori de aderință adresată generalului Traianŷ Doda.

Românii din Sēlagiu au adresatŷ, prin comitetulŷ lorŷ electoralŷ, generalului Traianŷ Doda următōrea scrisōre de aderare și felicitare:

Domnului generalŷ Traianŷ Doda.

Când orisonulŷ politicŷ alu națiunei române din Ungaria și Transilvania e mai tare acoperitŷ de norii întunecoși prevestitori de desastre șguditōre până și de celea mai adēnci temelii ale existenței nōstre naționale; când fii acelei națiuni, cari în professarea virtuțilorŷ ereșite dela străbuni: credința neclintită cătră Inaltulŷ Tronŷ și augusta casă domnitōre, iubire nealterată cătră patriă, venerațiune și supunere cătră legile sancționate prin Monarchŷ — totdeuna au fostŷ modelulŷ popōrelorŷ din Austro-Ungaria — suntŷ degradați și aviliți la starea de ilotŷ în vechea lorŷ patriă și prin șovinismulŷ mistificatōr alu celorŷ dela putere suntŷ înterecați de a gusta dulcēta bunătățilorŷ isvorită din sinulŷ acelei mame patrie pentru a căreia apērare de multe-ori li s'a scursŷ sangele din inimă; când Românulŷ ca individualitate națională nu-i este permisŷ a se apropia de Părintele popōrelorŷ, Monarchulŷ sŷu, spre a-i spune ce-lŷ dōre nici atunci când Acela calcă pe pământulŷ udatŷ de sangele Românuluiŷ pentru apērarea augustei case habsburgice, a Inaltuluiŷ Tronŷ și a patriei — etă Domnule Generalŷ! că ai apărutŷ ca unŷ luciferŷ în fruntea orisonului întunecatŷ alu națiunei române, pentru că cuvintele tale au vibratŷ ca nise rașe strălucitōre în tōte direcțiunile patriei unde suspină sufletulŷ de Romānŷ sub presiunea situațiunei create prin mână de ferŷ nemilōsă a celorŷ dela putere; a pētrunsŷ prin tōte păturele națiunei române și din inimile celorŷ asupriți a storsŷ lacrimi de bucuriă nutritōre cu speranța firmă și credința viuă: că națiunea română până când nutrește la peptulŷ sŷu fii precum este generalulŷ Traianŷ Doda, nu va peri, ci are viitorŷ, deōrece Tu Generale ai datŷ expresiune fidelă simțēmintelorŷ, convingerilorŷ, durerilorŷ și neîndreptățirilorŷ îndurate prin mama-ți națiune care te-a născutŷ — mărturisindŷ cu francheță și bărbăție — care pre mulți ar trebui să i tredecă din letargiă nu numai în fața dietei ungare ci în fața Europei! că națiunea română e scōșă din cadrulŷ constituțiunei patriei sale. Cuvintele tale au pētrunsŷ nu numai în coliba Românuluiŷ opincarŷ, ci credemŷ, că și la treptele Inaltuluiŷ Tronŷ, unde și-a aflatŷ Românulŷ totdeuna scutŷ în timpurile desastroșe, simțēmintele, convingerile și durerile tale suntŷ ale tuturorŷ Romānilorŷ, pentru că din inima și sufletulŷ tŷu vorbește însași națiunea română; însē cuvintele rostite prin Generalulŷ Doda ponderēză mai multŷ decâtŷ ale nōstre pentru că li se potentēză valōrea prin meritele sale secerate întru apērarea Tronuluiŷ și a patriei prin ascuțitulŷ sabiei în timpuri grele, și pentru că le a grăitŷ acelea mândru și consciu de valōrea brațului soldatului romānŷ, ca factorŷ puternicŷ în armată.

Dreptŷ aceea Te asigurămŷ Domnule Generalŷ! că aderămŷ din tōtă inima și convingerea și în tōtă estensiunea la principiile Tale, care ne oglindēză în celŷ mai fidelŷ modŷ trista pozițiune a națiunei române din Ungaria și Transilvania și mulțămindu Ți pentru de unŷ urmașŷ alŷ l i Traianŷ dēmna declarațiune, să fi convinsŷ, că Ți-ai făcutŷ numele nemuritorŷ pentru că numele Generaluluiŷ Traianŷ Doda rēșună cu dulcēță și tală nu numai de pre buzele Romānilorŷ de ađi iubitorŷ de patriă și națiunea lorŷ, ci fiindŷ gravatŷ prin penelulŷ recunoscinței nu numai în inimile cărușilorŷ ei și în ale pruncilorŷ va trece din generațiune în generațiune — până când va trăi Romānulŷ — ca unŷ modelŷ demnŷ de imitatŷ alu credinței cătră Inaltulŷ Tronŷ și alu iubirei de patriă și națiune. Sē trāescŷ Domnule Generalŷ, spre gloria Inaltuluiŷ Tronŷ, spre înflorirea patriei și a națiunei române, la mulți ani fericiți!

Comitetulŷ centralŷ electoralŷ de partidă națională română din comitatulŷ Selagiului.

La anulŷ 1887, luna Noemvre.

Românii Selăgieni.

Românii din Aradŷ au adresatŷ d-lui generalŷ Traianŷ Doda următōrea scrisōre:

Domnule Generalŷ! Multŷ prețuite mandatariŷ!

În literile ce ai adresatŷ presidelui dela camera legislatōre din Ungarŷ, ai notificatŷ și ai demonstratŷ, că de constituțiunea țerii, după modulŷ aplicărei ei: din ce în ce totŷ mai violentă, — Românii nu mai potŷ beneficia.

Așa este!

În timpuri normale districtulŷ nostru trimetea în dieta țerii 5—6 deputați; astăzi însă, când legea și dreptulŷ suntŷ înlocuite prin forță și terōre, Românii, cari formēză aprōpe exclusivŷ populațiunea districtului Arad nu suntŷ absolutamēte reprezentați ca naționalitate în parlamentulŷ ungarŷ.

Participarea în viața publică a statului li s'a făcutŷ cu desevirșire imposibilă Romānilorŷ. Ei suntŷ scōși prin forță și violență din arena luptelorŷ constituționale în favōrea exclusivismului maghiarŷ.

Aceștia i-le-ai spusŷ presidelui, și prin elŷ camerii, guvernului și publicului celui mare din- și afară de țēră.

Și noi la rindulŷ nostru venimŷ a te felicita, pentru că ai semnalatŷ șōrtea de ađi a Românuluiŷ în această țēră, pronunțându-te verde ca unŷ Romānŷ, cu curagiu ca unŷ soldatŷ, francŷ și dreptŷ ca unŷ bărbatŷ.

Și când îți gratulămŷ pentru acestŷ momentŷ politicŷ, totodată îți urāmŷ: trāescă valorosulŷ bărbatŷ alu națiunei române până la estremele hotare ale vieții omenesce, ca să mai vadă și timpuri senine pentru poporulŷ sŷu!

Aradŷ, 11/23 Octomvre 1887.

Dr. Vuia m. p., medicŷ; Nicolau Oncu m. p., avocatŷ; Emericŷ Vasiliu Stānescu m. p., avocatŷ; Vasiliu Popŷ m. p., avocatŷ; Aurelŷ Suciŷ m. p., avocatŷ; Vasiliu Mangra m. p., ierom. profesorŷ; Georgiu Bragea m. p., preotŷ în Macea; Dimitrie Macinicŷ m. p., buhēierŷ în Aradŷ; Mihaiu Olteanu m. p., invēțatōrŷ în Aradŷ; Iuliu Vlașŷ m. p., preotŷ gr. cat. în Cresta-Minișŷ; Dimitrie Antonescu m. p., avocatŷ în Aradŷ; Dionisiu Hera m. p., brutarŷ în Aradŷ.

Din delegațiuni.

În comisiunea pentru armată a delegațiunei ungare, raportorulŷ Rakovsky arată că s'au preliminaratŷ în bugetulŷ armatei comune pe 1888 ca cheltueli ordinare 98.542.584 fl., ca cheltueli eștraordinare 18.619.775 fl., cu totulŷ deci 117.162.360 fl. În comparațiă cu anulŷ curentŷ, bugetulŷ anului 1888 e cu peste 11 milioane mai mare. Vorbitorulŷ dorește să se dea lāmuriŷ despre întrebuițarea creditului de 52¹/₂ milioane votatŷ în sesiunea eștraordinară a delegațiunei din ēstŷ anulŷ. Mai departe întrebă, că ce dispozițiuni a luatŷ ori are de gândŷ să ia ministrulŷ de rășboiu în privința nutririi soldațilorŷ.

Akusia Beōthy vroa amērunte în scrisŷ despre întrebuițarea creditului. Moriz Wahrmann acceptă propunerea raportorului, șocoteli amērunțite nu se potŷ cere acum. Alex. Hegedŷs e totŷ de acēștia părere, deōrece nici Curtea de Compturi n'a revidatŷ șocotelele, deci amērunte nu se potŷ da. Aug. Pulsky crede, ca comisiunea, înainte de a intra în discuțiune, să aștepte lāmuriile ministrului.

Ministrulŷ comunŷ de rășboiu contele Bylandt-Rheidt dă într'o espunere de aprōpe o oră esplicări amērunțite despre mēsurile ce le-a luatŷ la începutulŷ anului administrațiunea armatei, ca fiindŷ necesare, și pentru eșcutarea căroră s'a cheltuitŷ o parte mare din creditulŷ eștraordinarŷ, mai multŷ decâtŷ jumătate. Totodată ministrulŷ espriamŷ necesitatea d'a se considera comunicările sale ca confidentiale.

Beōthy țiae una să i se dea șocotēla de banii cheltuiți, ér Em. Ivanka îi spune, ca și alții, că nu e timpulŷ potrivitŷ. Pulsky e mulțămitŷ cu ce a spusŷ mi-

nistrul, care a fost corect în lămuririle sale. *Wahrmann și Hegedüs* încă sânt mulțămiiți cu lămuririle, der celăl din urmă propune ca să nu i se mai pună la dispozițiune ministrului de războiu restul creditului. Ministrul *Tisza*, modificând propunerea lui *Hegedüs*, propune să ia comisiunea la cunoștință lămuririle ministrului de războiu declarându ca dispozițiunii ulterioare privitoare la acesta să se ia la timpul său în legătură cu respectivele socotele finale, din contră guvernul comun nu mai are dreptul de asemnare a sumelor necheltuite până acum din creditul extraordinar, și-și exprimă speranța că un astfel de concludu nu va avea ca urmare necesitatea d'a se convoca o nouă sesiune extraordinară. *Moriz Jokai* dice că decă n'a isbucit războiul, cauza e că s'a cheltuit o parte din credit. Decă vom fi totdeauna gata de războiu, speră vorbitorul că acela nicodată nu va isbucni și de aceea dorește ca restul din credit să rămână și mai departe la dispozițiunea ministrului comun de războiu.

La votare comisiunea respinse propunerea lui *Beöthy*. După ce *Hegedüs* declară că se alătură la propunerea ministrului *Tisza*, comisiunea hotărî să ia la cunoștință lămuririle ministrului despre sumele cheltuite și să ia dispozițiunii ulterioare pentru timpul proiectului respectivelor socotele finale. În același timp comisiunea exprimă ca în sarcina sumelor, ce eventual ar rămâne din creditul extraordinar după ce se vor fi sancționat conclusele delegațiunilor, se nu să mai facă asemnări (cheltueli.)

Proiectul de bugetu fu primit în generală ca basă a dezbaterii speciale.

Urmăr răspunsurile ministrului de războiu privitoare la publicările de concursuri pentru academile militare și la instruciunea în limba ungară.

Raportorul *Stef. Racovsky* dice că „greșelile” din cărțile de învățământ privitoare la istoria, la geografia și la dreptul public s'au îndreptat în cea mai mare parte. Nu e mulțămiiț însă cu cât se învță limba ungară în institutele militare, e pră puțin două ore pe săptămână. Mai departe e necesar, ca în școlile militare de pe teritoriul Ungariei toți elevii să învețe și ungară.

Aug. Pulszky intrăbă că pe ce basă se face deosebire, decă respectivul elev din Ungaria e ori nu de limbă ungară? Pe temeiul spuselor părinților ori p'alui judecării profesorilor militari respectiv? După răspunsul datu aceste date statistice se iau pe temeiul spuselor părinților.

Bela Grünwald nu e mulțămiiț cu răspunsurile ministrului. Armata nu se poate considera ca o mașină de sine stătătoare în stat. După părerea lui e necesar ca în institutele militare din Ungaria limba de instruciune să fiă cea ungară.

Ministrul comun de războiu *Bylandt-Rheidt* respinge aserțiunea că armata se consideră ca o mașină. Că nu servesc mulți Unguri în armată și sânt puțin în corpul ofiteresc, de asta i pare rău. În institutele militare planurile de învățământ trebuiesc să fie organizate după un ore-care principiu unitar, deoarece acelea nu sânt școlile speciale ungară și deci în ele nu poate fi limba ungară limbă de instruciune.

Raportorul *Rakovszky* dice că nu se învță delu limbă ungară. Intre limba ungară și între limba naționalităților există o „deosebire însemnată”.

Akusi *Beöthy* dice că sistemul ce domnesce în

institutele de învățământ militar e cauza, că sânt puțin Unguri în armată. Trebuie schimbat sistemul.

Ministrul de războiu *Bylandt* observă că nu în sistem și greșelă, dovadă e că și la honvegi e lipsă de oficeri.

Edm. Szalay nu numai poftesce, der găsesce necesar ca în institutele militare de învățământ chiar și în timpul liber să se converseze ungară.

Debaterea se termină și răspunsurile ministrului se iau la cunoștință.

Ce era să și facă delegații ungară?

SCRILE DILEI.

Sub titlul „O esemplară însuflețire de popor” ne aduce „Luminătorul” cele mai îmbucurătoare scrieri despre frații noștri Români din comuna *Mehala*. Comuna acesta are mai bine de 2000 de locuitori români față cu 3—400 de Sârbi locuitori ai aceleiași comune. Români erau cu totul subjugat de Sârbi; aveau preot sârbesc și biserica sârbescă. Stăpânirea bisericească sârbescă prin lăcomile ei de impilare aduse în timpul din urmă pe bieții Români în o stare nu numai deplorabilă, ci și rușinosă și revoltătoare. Tote plangerile, tote reclamările făcute mereu de 20 de ani încoco au rămas neconsiderate atât de autoritățile civile, cât și bisericești. Tote acestea i-a determinat pe locuitorii Români a se smulge cu ori-ce preț de sub jugul Sârbilor. Toți ca unul au cerut dela episcopul român din Arad să le dea preot românesc; s'au făcut pașii necesari pentru constituirea în o parohia românească și eti că abia de aț-vără începând Români din *Mehala* au sciut să adune între sine un capital de 6000 fl. Chiar și pandurii dela oraș ori comitat, împărțitorii dela poșta și alți Români cu modeste condițiuni de traiu au contribuit de bună-voia câte 50—100 fl.; lucrătoarele sârmane dela o fabrică de tutun au adunat 400 fl. Astfel Români din *Mehala* s'au emancipat de sub Sârbi; au preot românesc, biserica românească, ecleșiă românească. Tote acestea numai de aț-vără până acum. Resultatul însuflețirii lor e socotit de o adevărată minune prin părțile acelea. Dea Dumnezeu ca însuflețirea lor să alle imitatori!

—x—

„În interesul binei și regulatei administrațiuni” ministrul ungară de interne află de lipsă, ca dela anul nou să se înmulțescă numărul secretarilor fișpanesci încă cu 6, anume 2 de clasa I, 2 de clasa II și 2 de clasa III. În calcul rotund acești 6 secretari vor sporii erogațiunile statului cu 6000 fl. Într-o vreme nu se pomenea ca fișpanii să aibă secretari, der progresiv cu „buna” administrația, care merge tot înainte ca raul, s'a înmulțit și numărul acestor soi de „domni”, așa că dela anul nou vom avea 30 de ungară intitulați „secretari fișpanesci”, dotați cu salare grase din bugetele statului. — Muncesc Române, ca să ai cu ce să plătesci legionul de funcționari ungară ce sporesc mereu!

—x—

La primul concert de abonament ce l'a dat orchestra orașenească Duminecă sera în sala hotelului Nr. 1 a fost foarte multă lume, încât lumea, care s'a dus mai târziu ceva, n'a mai avut loc la mese. De aceea s'au luat dispozițiunii ca la al doilea concert, care va fi la 16 Noemvre n., să fiă aședate mese și în salele cele mici.

—x—

La 12 Noemvre n. se vor vinde în *Mercurea* 24 de porci confiscați de finanții ungară, sub cuvânt că sânt introdusi ca contrabandă din România.

—x—

Ministrul ungară de interne a ordonat desființarea reuniunii pușcașilor din *Ciacova*, sub cuvânt că s'a ocupat cu politica. Totodată a provocat municipiul comitatensu să esecutive imediat desființarea și să ia dispozițiunii cu privire la averea reuniunii. — De ce nu se spune, ce politică a făcut reuniunea, ca să nu stea omul la bănuială că și aci avem a face cu un act de violență?

—x—

Tergul anual din Noemvre în *Sighisora* a fost bine cercetat, der vândări puține s'au făcut. S'au vândut cu totul 1432 vite cu prețuri mici. Mai mulți ca altădată au fost de rëndul acesta pungașii.

—x—

În comitatul *Cojocnei* gendarmeria puse mâna pe un individ culpabil pentru furt. Cercând după numele respectivului individ, află că se numesce *Ioan Iederan*, care înainte de asta cu câțiva ani fugi din un arest, fără a fi putut fi prins până în ziua de astăzi. Gendarmii îl legă în fiere și-l pun în tren, cu scop ca să-l transporte dela *Clușia* la tribunalul din *Sătmăre*, căruia aparține. În decursul călătoriei însă gendarmii au admirat, hoțul profită de ocaziune pentru a fura dela ei cheile, cu cari își deschise încuitorile lanțurilor și se eliberă. Gendarmii încă tot dormiau. Când trenul ajunsese într-o pădure dintre *Debrețin* și *Careii mari*, hoțul deschise ușa și sări afară din tren. Fiindcă era trenul accelerat, mașinistul nu oprî mașina până la gară, care altmintrelea era aproape. Gendarmii s'au reintors să caute pe hoțul, der acesta dispăruse.

—x—

Atragemă atențiunea proprietarilor de vii, cari au acum în pinițe buti cu must, ca să aeriseze desă pinițele, deoarece mustul aflându-se în ferbere desvoltă acidul carbonic care înădușeste pe om și așa se pot ușor întâmpla nenorociri, murind de asfixiare cei cari intră în astfel de pinițe neaerisite.

—x—

S'a introdus și în *Tergu-Mureșului* darea pe câni. Se plătesc 1 fl. de câne pe an, plus 20 cr. semnul de tinichea ce i s'atâră la gât. Tot mai estin ca în *Brașov*!

—x—

Diarele din *București* află că Duminecă ori săptămâna viitoare se vor face împrejurul *Bucureștilor* nise manevre importante ale trupelor din Capitală.

—x—

„Românul” află, că domnul *Isidor Vermont*, unul din elevii școlii de belearte din *București*, a fost admis în *Academia* din *München* în urma unui concurs. Din 300 de concurenți au fost admiși numai 10, între cari este și tînerul *Vermont*. În timpul examenului principele-regent al *Bavariei* a vizitat sala de concurs cu cei mai celebri profesori și a felicitat pe tînerul debutant dîcându-i: „Faci onore școlii din *București*; lucrarea d-tale e foarte frumoasă!”

—x—

Diarylui „*La Liberté Roumaine*” din *București* i se scrie din *Predeal*: „Autoritățile vamale (române) au

(4) FOILETONU.

LOGOFETUL MATEI

NOVELĂ.

Matei pe cât cunoșcea de bine pe *Rădița*, der acum i se părea că i streină. Nu era prea îndemănic, și se cam ocupa cu ștersul prafului și-și totu băga mâna pe la gulerul cămășii, ca și cum ar fi vrëndu să se mai răcorască. Elu se înfərbenta însă din ce în ce mai mult și sudorile iute se răceau pe spatele sale.

— Bine-ai venit! — îi dîse într'un târziu *Rădița*.

— Bine-am găsit! — răspuse logofetul și prinse puținel der foarte puțin a zimbi, îndată însă își ridică capul și încep să vorbescă. — Imi e... nu știu cum, *Rădița*, — grăi elu cam rar, — imi e nu știu cum... parcă n'am făcut bine că am venit la horă, — complectă vorba Matei și căuta a-și da o față veselă, cu tote că ori-ce încerca astăzi nu eșea ca altădată, și vorbele nu le potrivea ca până acum, și deși voia să ascundă, față de *Rădița*, ce se petrecea în sufletul său, încercarea acesta era zadarnică.

Rădița, fără să dîcă ceva la vorbele logofetului aduce pe masă o oca de vin și două pahare.

Pe când ea era dusă după vin, avea Matei o mare povară pe sufletul său. I-ar fi plăcut să aducă vorba despre...despre...lucrurile întâmplăte, ca astfel

să și ia o grijă de pe cap. Scia elu că ea are să i vorbescă despre acestea, der șiră cum era, tăc până altădată.

Afară era petrecerea mai veselă.

Fetele d'abia apucau să se curme jocul pentru ca să potă vorbi între ele, pentru ca să-și spună una alteia, aceea ce le sta pe inimă față de logofetul Matei.

Matei era înăuntru și n'auzea nimica din câte se vorbeau despre el; scia însă bine că se vorbesc și de aceea îi părea rău că a venit la horă. Ii era parcă rușine să mai iasă afară.

După o tăcere ore-care, și după ce a schimbat cu cărmărița câte-va ochiri, care îl aduceau în perplexitate, încep Matei să vorbescă.

— *Rădița*, — grăi elu, ținându în mână un pahar cu vin roșu, — tu te-ai făcut mai frumoasă, imi pari schimbată,.... mai cu haz ca până acum.

Astfelu a vorbit logofetul, der în inima lui era mișcat și gândul nu și-l putea lua dela *Maruța*, ceea ce-l făcea să fiă de totu îndemănată la vorbă.

— Ași, logofete, — încep *Rădița*, — numai ți se pare; eu sânt totu cea veche, der scii unde n'ai venit de mult pe aici, scii... dela mórtea maichi-ti, a leichii Ani. — adause ea cam cu intențiune și-l privi pe Matei drept în ochi. — Nu-i așa logofete? — grăi ea după câțiva gândire și-și aședă florea din costiță și aștepta răspuns.

Logofetul puse vin în amândou paharele și prinđend voia, întinse unul *Rădiței*.

— Ține, — dîse elu, — asta-i din pomana mamei... să-lu beai până în fund.

Rădița rămase puțin pe gânduri, luă însă paharul, îl goli repede, puse mâna pe sticlă, îl umplu a doua oară, îl umplu și p'alui Matei.

— Logofete, asta să fiă pentru *Maruța*, scii... — dîse drăcôsa făcend semn cu capul și zimbîndu cam cu necaz, — pentru *Maruța*, — accentuă ea, își beu paharul și eși afară, căci o strigase un museriu.

Logofetul rămase cu paharul în mână și era așa de iritat, încât era să-lu trântescă de pământ, der acesta nu o făcu. Gustă odată din pahar, „pentru ea să fiă” își gândi elu și-și plimbă privirea veselă în tote părțile. Cu tote acestea îi era ciudă că *Rădița* a eșit afară și că n'a isprăvit cu această vorbă. Lui Matei i-ar fi plăcut să-lu lase în pace și elu să și potă petrece totu ca până acum. Acesta însă nu era cu puțință.

Rădița intră.

— Da... da pentru *Maruța*! — făcu ea cu capul și oftă odată din greu, căci tare bine se avusese cu logofetul.

— Pentru care *Maruța*? — întreba logofetul cam zimbînd. — Pentru fata cocônei?... ba că chiar! — grăi elu p'aci în colo, cu tote că simțea în sine o bucurie, care îi făcea peptul să salte.

Din vorbă în vorbă, în sfârșit trecuse peste greu

confiscată o cantitate destul de considerabilă de mărfuri pe care nisce Unguri voiau să le introducă ca contrabandă“.

In editura librăriei „Frații Șaraga“ din Iași a eșit de sub tipar Gramatica limbii internaționale „Volapük“, după metoda Erwin Walther, în opt lecțiuni cu cheia exercițiilor, de S. I. Grossmann; format mic 8° de 72 pag. Prețulu 60 bani.

„Amicul Familiei“, diar beletristic și enciclopedic literar, cu ilustrațiuni; apare în Gherla la 1 și 15 a fiă-cărei luni. Prețulu pe an 4 fl. Nr. 22 dela 15 Noemvre conține: Strada Carmen Sylva, roman de Theodor Alexi. — Vine erna (poesiă), de V. B. Muntenescu. — Călătoria imprejurul pământului în 80 de zile, de A. d'Ennery și Jules Verne (urmare). — Serenadă (poesiă), de G. Simu. — Cronică. — Necrolog. — Notițe. — Bibliografiă. — Se mai află ilustrațiunea unei copile în tempestate.

Antichități de mare preț.

Cetitorii noștri cunosc afacerea cu dragii de aur găsiți de nisce lingurari și care se află depuși la tribunalul de aci.

Asupra acestor dragi aduce „Sz. N.“ următoarele amănunte: Cele 9 bucăți de aur, în formă de cărămidă, s'au aflat de nisce Țigani din Borșneul-mic și din Sita Buzău. Acești Țigani lucrau cu Țiua în pădurile dela Crasna, lipite de granița României, și săpând au găsit mai multe bucăți de aur și fiind că acolo treceau de lucruri pe cari nu puteau căpeta mai nimic, le aduseră la Brașov der și aci le-au vândut pe un preț neînsemnat.

Pe o parte a cărămidilor se află desemnate părți punctate cu inscripțiuni și figuri ca acestea:

FL. FLAVIAN	LVCIANVS	QVIRILLVS
VS PRO SIG	OBR·I·SIG P	ET DIONISVS
ADDIGMA	X	* SIRM. SIG

Din aceste inscripții rezultă că aceste cărămidă datează din secolul alu treilea după Christos, pe când Flavianus era inspetor al minelor din Dacia, Lucianus oficer de mine, er Quirillus și Dionisus guvernatori în Sirmium.

Insemnele (mărcile) de pe aceste bucăți sunt monogramul lui Christos cu literele grecesci χ și ρ, apoi spice de grâu, un bust de femeie, figură de femeie cu diademă pe cap, ședend și avend în mâna dreptă unu spic de grâu, er în stanga cornul abundenței.

Apelul

comitetului de ajutorare cu abecedare și legendare către totu suflarea românescă.

Vedend invetatori noștri, că în anul scolastic expirat mulți au primit în mod gratuit pentru elevilor lor seraci abecedare și legendare, și adecă de acele, de care cerură, credend că și în anul acesta vomu mai avea de unde le da, începura a se adresa cu rugări către subserisul comitetu. Der, precum s'a putut vedea din raportul publicat în tôte foile noștre, din anul scolastic expirat ni-au rămas numai 13 fl. și 50 cr. v. a. cassa-rest. și câte-va cărți, dec numai de ei putem dispune, câtă vreme nu vomu mai incurge. Am și adus pe ei cărți și adecă abecedare, atât de Blașiu căl și de ale lui Popescu și Petri, și, până la cel din urmă le vomu distribui gratis, ca și în anul trecut. Der din atata, la toți nu putem da, er a lăsa pe miserii elevi fără cele mai elementare și absolut necesare cărți de invetămēt, ne prinde mila; drept aceea

ne rugăm de totu suflarea românescă să contribuă după voință și putință, fiă cu ban, fiă cu hârti de valore ori cu opuri de valore, care se voru preface în bani, pentru care vomu aduce abecedare și legendare, și le vomu da gratis elevilor miseri și cu tragere de inimă către invetatură.

Asemenea sunt rugări d-nii invetatori dela scolele române rurale, fără deosebire de confesiune, a ne scrie lămurit:

1. Care de câte abecedare și de câte legendare ar av lipsă pentru elevii în adevăr miseri și cu tragere de inimă către invetatură?

2. De ce autoru să fiă acele cărți? Care adecă le folosesc? fiă ca impuse ori duse din convingere. (Aci însemnăm, că în anul expirat am cumpurat și distribuit abecedare de V. Petri, I. Popescu și Solomon Munteanu, er legendare de V. Petri, I. Popescu și Stefan Popu, de care adecă au cerut invetatorii; acum le mai atragem atențiunea și asupra abecedarului lucrat de amicii școlii, care este posesiunea librăriei N. I. Ciureu din Brașov; abecedarul acesta e dintre cele mai bune, dec, cărui invetatori ii va fi iertat a-lu folosi, decă ilu va introduce în șola sa și va av căți-va elevi miseri, cari nu și-l'ar put procura, adreseze se la acestu comitetu, că — încatu i-ar ajunge puterile, aduce-va și de acestea, precum va aduce și de ale celorlalți autori.)

3. Ce este cauza de comitetul școlii de acolo nu prevede pe elevii miseri cu cărți și recuise de scris, ca să putem lămuri publicul?

4. Din scrisorile adresate se se vadă bine adresa: cui se trimitem? locul: unde? și posta ultimă, din care se voru ridica cele trimise.

Totu ce atinge acestu atacere se se adreseze secret. I. alu acestui comitetu, în Rodna-veche (Ö-Rodna) (Transilvania) 25 Octomvre 1887.

Fl. Porcius, președ.

Ioan Popu Reteganul, secret I.

Ultime sciri.

Viena, 9 Noemvre. — In comisiunea delegațiunii, contele Kalnoky a exprimat părerea de rău că guvernul român ar fi refuzat să facă concesiuni suficiente pentru a asigura succesul negocierilor încheerii unui tratat de comerț. Ministrul afacerilor străine a constatat că situațiunea politică este liniștită, cu tôte acestea nu trebuie să fiă prea optimist.

Londra, 9 Noemvre. — Corespondentul ziarului „Times“ menține, cu tôte desmințirile, detaliurile ce a dat asupra întevederii d-lui Crispi cu principele de Bismark la Friedrichsruhe.

Berlinu, 9 Noemvre. — Impératul este forțat afectat de starea principelui moștenitoru. S'au primit sciri din San-Remo. Doctorul Machenzie este contrar ori-cărei operațiuni. Se așteptă medicii germani.

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

BUCURESCI, 10 Noemvre. — Din Turnu-Severin se trimite primul număr alu noiei foi a partidei revoluționare bulgare.

ROMA, 10 Noemvre. — Pe la 2 ore noptea s'a simțit în Venetia un puternic cutremur de pământ, care în Ferrara a durat șapte secunde.

VIENA, 10 Noemvre. — Ministrul președinte Tisza dechiară în comisiunea pentru armată

a delegațiunii ungare că cestiunea fabricii unguresci de puscă s'a rezolvat. Ministrul de războiu a purces în modul cel mai leal. Comisiunea a votat titlul pentru pușca Mannlicher.

DIVERSE.

Scăpatu dela mörte de o pasere. — Impératul grec Basilus condamnase la mörte pe fiul său Leo pentru că mai mulți curteni influenți, mai ales unu öre-care Santabarenus, au făcut pe impératul cel bănuitor să credă, că Leo căuta să-l omöre spre a-i lua coróna. Impérătésa era cuprinsă de mare durere și mahnire; damele de Curte plangeau cu densa. Se apropia ziua execuțiunii nenorocitului și nevinovatului prinț; impérătésa încerca totu ce putu spre a muia inima părintelui, der inzadar. Era în ajunul zilei de execuțiune. In camera impérătésii era un papagal, care altădată făcea mult haz stăpănei prin deșteptăciunea sa. Acum însă, cu inima stânsă de durere, impérătésa nu putea suferi palavrele paserei și de aceea ordonă să o ducă în parcu în vre-unu loc ascuns. Puțin mai târziu veni impératul Basilus în acelu loc și se aședă pe o bancă. In acelu moment au și o voce dicend cu un ton sfșitor: „O Leo, fiul meu!“ Impératul sări speriat și ascultă. „O Leo, fiul meu, fiul meu!“ au și din nou impératul, apoi urmă unu tip de durere, ce-l făcu să se cutremure. Era papagalul, care în săptămânile din urmă nu aușise alte vorbe dela nefericita sa stăpână. Impératul, adenc mișcat, fugi din acelu loc sinistru, se duse în palat și ordonă ca fiul său să fie imediat liberat. Ceva mai târziu adevărul a eșit la lumină. Impératul se bucură că s'a dovedit nevinovăția fiului său și că însuși n'a comis o faptă îngrozitoare; er impérătésa nu s'a despărțit de pasere până la mörtea sa.

Vindecarea ofitei. — Doctorul Gareiu a prezentat nu de multu Academiei de medicină din Paris un memoriu asupra tratamentului tuberculosei prin inhalațiuni cu acid fluorhidric. Elu face să stea bolnavii phtisici în o cameră de șese metri cubic de aer încărcat cu acid fluorhidric, timp de unu ces în fiecare zi. Din 100 tuberculoși tratați de susu numitul prin acestu nou agentu terapeutice în timp de unu an de zile, dice că: 35 s'au vindecat, 41 s'au ameliorat, 14 au rămas staționari și 10 au murit. Academia a numit o comisiune compusă din d-nii d-rî Procest și Herard, ca să studieze acestu memoriu.

Cum ajunge unu colonel la rang de general. — Intr'unu diar german se află următorea istorică interesantă: Unu colonel, care aștepta de multu timp să fiă avansat, a trebuit să însoțescă zilele trecute pe Maiestatea Sa Monarchul la serviciul divin. Tocmai în acea zi s'a cetit în biserică evangeliul cu Beelzebub, mai marele dracilor. După încheierea serviciului divin, a dș colonelul către Maiestatea Sa cu glas înalt: „Maiestate, de două-deci de ani eu n'am fostu nic într'o biserică; credeam, că de atunci se voru schimbați relațiunile în iad. Der se vede, că și în iad mergu lucrurile ca și pe pământ: de două-deci de ani Beelzebub totu colonel e și inzadar așteptă după rangul Maiestatea Sa a ris; două zile după aceta, colonelul era general.“

Editor și Redactor responsabil: Dr. Aurel Muresianu.

și și veni Mateiu în starea de demultu cu deosebirea numai, că deși era vesel și deși săta de bucură totuși nu era băgător de sémă la tôte dimprejurul său.

Deodată muzica încetă și logofetulu cum se primbla prin casă băgă aceta de sémă. Se oprî din primblarea sa, puse o mână la cap și se cugeta la ceva. După câteva clipe eși în pragul cărciunei.

Țigani își plecau capetele gole în drépta și în stanga, se uitau galesu la logofetulu și mai apoi cu mâinile pe peptu, puse turcesce, trăgeau la temenele, ceea ce pe românesce însemna, ca să le arunce cățiva gologani.

Mateiu înțelese pe Țigani, scose din buzunar nisce parale și le aruncă cățiva gologani.

Betrâni se ridică în picioare, er popa ședea la o parte și mija din ochi ca și cum s'ar închina și ar fi hipnotizat de fixul gându la Dumnezeu.

Logofetulu porunci câteva ocale de vin pentru betrâni, er taica părintele, deși cliposea, totuși băgă de sémă, ce a dș logofetulu și fiind scia că din vin de bună sémă se va împărță și sfinția sa, nu uita a cere pe séma sa unu sărindar.

Jocul încetase, și până se se începă altul, fetele și feciorii totu părech apucară care încetră, la deal cum dice ei*) totu părech fiă-care cu draga sa.

Aceta i-a venit logofetulu bine la socotela.

Elu sta de vorba și împărțea porunci după cum i era obiceiul, și după cum stă bine unui logofetu harnic. Unora le spunea să facă transporturi la schelă, pe alții îi chema să ăsă la pogone, ca apoi să le dijmuiască, și astfel Mateiu se afla în vorbă și numai cel adevărat și avea elu acum chef de vorbă.

Ii plăcea să-l vadă satul că elu este la hora și că Maruța este acasă.

— Da ce bucătare! — se adresă către George cam zîbindu, băgă mâna în buzunar, scose patru gologani și i aruncă, spuindu că aceștia sunt pentru a șeptea zi din săptămână.

— D-ta riți, logofete, der așa este. Eu lucrez mai multu cu o zi ca alții și uite nic să mă premelesc n'am răgaz, er muncitorii umblă haimana prin sat.

Pe când vorbea Mateiu cu bucătarul, iată că vine la cărciumă mașinistul Ienache, logofetul Neculae și băiatul Istrat. Toți rămaseră uimiți când vedură pe Mateiu în ușa cărciunei, toți se uitau la el, der nimeni nu dicea nimic.

— Ce... vă mirați? — grăi Mateiu rîzîndu, — ce credeți voi, că ați să rămân mai pe jos ca lumea? Nu se póte! — continuă el, er lăutarii, cari fuseseră băgători de sémă la cele vorbite, începură hora logofetescă și oșpeții intrară în casă.

Mateiu când era să între, se întelni față în față cu

Rădița, își riseră unulu altuia fără a dice ceva, er Mateiu o apucă frumusel de mână și intră și el în casă.

— Nu'i așa...? frumósă-i Rădița! — se adresă Mateiu către pretiniei săi. — Bună de pus pe rană, — adause elu trăgându cu ochiul mașinistului Ienache.

Rădița ca de obicei, căci era veduvă, plecă ochii, ceea ce îi sta așa de frumos, încatu trebuie ori și cine să-l erte pe Mateiu, dacă în acele clipe a strâns o ceva mai tărișor de mână.

Multe mai vorbiră logofetii și mașinistul.

Câte-odată, când tăceau toți cei din casă și se aușia numai cobza și năutul de afară, se sculau logofetii dela vin și trăgeau câte o horă bătută de stau să se lovescă de grindă. Se înțelege că pe Rădița totdeauna o luau la mijloc și și petreceau astfel, încatu își uitau că mai sunt pe lume.

Nic nu-i mirare că o luau pe Rădița la mijloc, căci ea scia multe și era chefiă și vorbăreț și pentru fiicare avea ea vorbe potrivite, căci la toți le scia păsul căci era cărciumăriță veduvă, și la ea se adunau veștile ca depeșile la o stație de telegraf. Vorbea Rădița multe, cu tôte acestea era necăjită pe Mateiu.

Se înserase bine.

Deși altădată pe vremea asta nu trecea nimenu prin gând să plece, astăzi se întempla cu totul altmintrelea. Logofetulu Mateiu se sculă mai întâiu și dedu semn de plecare.

(Va urma.)

*) Aceta mergere la deal e obicei în părțile acelea.

Cursul la burza de Viena din 8 Noembrie st. n. 1887

Table with financial data for Vienna stock exchange, including items like 'Rentă de aur 5%', 'Impremutul căilor ferate ungare', etc.

Table with financial data for Vienna stock exchange, including items like 'Bonuri croato-slavone', 'Despăgubire p. dijma de vin', etc.

Bursa de București.

Cota oficială dela 25 Octomvre st. v. 1887.

Table with financial data for Bucharest stock exchange, including items like 'Renta română (5%)', 'Cred. fonc. rural (7%)', etc.

Cursul pieței Brașov

din 9 Noembrie st. n. 1887.

Table with financial data for Brașov market, including items like 'Bancnote românești', 'Argint românesc', etc.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățător la școala conf. gr. cat. română din Feldru, Vicariatul Rodna, devenind vacant, prin pensionarea fostului învățător, cu un salariu anual de 200 fl. v. a. care se va primi în rate lunare anticipative din fondul școlii, prin acesta se escrie concurs până în 13 Noembrie a. c.

Doritorii de a ocupa acestu postu învățătorescu voru avea a suscerne suplicile lor înainte de timpul hotărît la subsemnatul senat

Testimoniu despre absolvirea cursului preparandial și de calificare, și din limba maghiară. Testimoniu de moralitate și serviciu de până acum.

Dintre concurenții voru fi preferiți cei cari voru dovedi că sunt cântăreți și sunt în stare a compune coru bisericescu.

Dela senatul școlii conf. gr. cat. Feldru, în 30 Octomvre 1887.

Președinte:

Gregoriu Mureșianu.

Notar:

Ioane Cosma. 3-3

Avis d-loru abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fășia sub care au primitu diarul nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa lămuritu și să arate și posta ultimă. ADMINSTR. „GAZ. TRANS“

Sosirea și plecarea trenurilor și postelor în Brașov.

I. Plecarea trenurilor:

1. Dela Brașov la Peșta:

Trenul de persoane Nr. 307: 7 ore 20 de minute sera. Trenul mixt Nr. 315: 4 ore 01 minută dimineața.

2. Dela Brașov la București:

Trenul accelerat Nr. 302: 5 ore 37 minute dimineața. Trenul mixt Nr. 318: 1 ora 55 minute după amez.

II. Sosirea trenurilor:

1. Dela Peșta la Brașov:

Trenul de persoane Nr. 308: 9 ore 46 minute înainte de amez. Trenul mixt Nr. 316: 9 ore 52 minute sera.

2. Dela București la Brașov:

Trenul accelerat Nr. 301: 10 ore 12 minute sera. Trenul mixt Nr. 317: 2 ore 32 minute după amez.

A. Plecarea postelor:

- a) Dela Brașov la Rășnov-Zărnesci-Bran: 12 ore 30 min. după amez. b) " " " Zizin: 4 ore după amez. c) " " " în Săcuime (S. Georgi): 1 ora 30 minute noaptea. d) " " " la Făgăraș: 4 ore dimineața. e) " " " la Săcele: 4 ore dimineața.

B. Sosirea postelor:

- a) Dela Rășnov-Zărnesci-Bran la Brașov: 10 ore înainte de amez. b) " Zizin la Brașov: 9 ore a. m. c) Din Săcuime la Brașov: 6 ore sera. d) " Făgăraș la Brașov: 2 ore dimineața. e) " Săcele la Brașov: 6 ore 30 minute sera.

Mersul trenurilor

Valabilu dela 1 Iuniu st. n. 1886.

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for routes: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, Budapesta-Arad-Teiuș, Arad-Timișoara, Timișoara-Arad, and Petroșeni-Simeria (Piski). Columns include station names, train types (persone, accelerat, omnibus), and departure/arrival times.

Nota: Orela de noapte suntu cele dintre liniile grăse.